

Namanuje se nám tu otázka, jak se k takovým stvůrám jazykovým chovají vyšší stolice? Bohužel nijak. Ony samy »s potahem« na svědecké výpovědi »v předmětném pádě« různé okolnosti »na jisto postavují«, uvádějí, co se jim »jeví býti« správným, »zdvihají« útraty, »přivádějí záležitost ku konci«, odepírají jí »právní cestu« (dle toho byl by pak soudce asi právním cestmistrem), »zadržují« do knih, mluví o »konečném« vydražiteli, »nekladou při dražbách nabídce do výše meze«, »předdržují předležíci« listiny, ceny nejen »vyhánějí do výše«, nýbrž i »přehánějí« je atd. Neméně lépe jest tomu u státních zastupitelstvech, kde rovněž dbáti toho, že obžaloba má býti obžalovanému zcela srozumitelná a že i přednesy státních zástupců mají býti i jazykově správné. Jak trapně působí pak na české posluchače, prohlašuje-li státní zástupce, »že táhne obžalobu zpět«.

Toť jsou jen malé ukázky hanobení naší mateřštiny soudy — a divíme se tomu, že nevytkl posud žádný tribunál i to stolici nižší, že nesmí se »Jménem Jeho Veličenstva Císaře« (!) rozsudky v takovéto češtině ani prohlašovati, ani stranám doručovati. To jest zajisté větší poklesek, než nejsou-li listy ve spisech řádně očíslovány, záznamy o výpravě usnesení atd. vyřízeny, nebo byl-li při protokolování zapisovatelem vnechán § 321. c. ř. s. při poučení svědků nebo zbytečně u svědka zjištěn jeho stav rodinný atd.

Náprava za daných poměrů není tak snadná, uváží-li se, jak málo máme soudců, jimž leží na srdci jazyková správnost jich usnesení a rozsudků, a jak málo těch, kteří dbají správnosti řeči i při hovorech — neřku-li, aby upozorňovali kolegy ať mladší, ať starší na jazykové nesprávnosti a byli jim radou. Jest tudíž na našem dorostu právníckém, aby sám dbal ryzosti jazykové stejně, jako dbá, aby se seznamoval s novinkami literárními a judikaturou, aby nic nepřekládal, pokud si neuvědomí smysl a nevžije se do čteného a tak aby, když už nemáme dosti česky myslících a správně česky mluvících a píšících soudců, neupadl do týchž chyb, jako jeho kolegové starší.

—x:

Literatura.

Prof. Dr. Karel Engliš a prof. Dr. František Weyr: Das Rechtsverhältnis zwischen geschiedenen Eltern und ihren Kindern. — Nach österreichischem bürgerlichen Rechte. — Franz Deutsche, Vídeň a Lipsko, 1918, VI a 102 strany. Cena 7.20 K.

Tato monografie byla původně napsána českým jazykem. Sami autoři zpracovali ji však německy a v tomto zpracování nyní vyšla.

Jelikož kniha v českém jazyku asi nevyjde, podáváme z ní pro její původnost a právní i logickou systematickostí podrobný obsah. Při tom se přidržíme přesně postupu, v němž je látka díla upravena. —

Účel monografie jest dvojitý: splniti úkol theoretický a praktický, a sice úplným probádáním §u 142. všeob. zák. obč.

Pokud thema knihy souvisí s jinými problémy rodinného práva, je pojednáno též o nich.

Jelikož § 142. byl I. částečnou novelou k obč. zák. změněn, jest zpracován jak jeho dřívější, tak nynější obsah.

A. Osoby, jež poměru účastny.

I. Rozvedení rodiče. Těmi jsou manželé, soudně rozvedení, pokud jejich opětný společný život nebyl soudu oznámen. (§ 110. vs. obč.

z. — Podotýkáme, že všude dále budeme uváděti paragrafy vš. obč. z. toliko číslem, tedy bez označení »vš. obč. z.«)

Rozvodu ve smyslu obč. zákoníka rovná se svými účinky též rozvod dle §u 3. dv. dekr. z 23./8. 1819, sb. s. z. č. 1595. K tomuto rozvodu dochází tím, že za procesu o zdůvodněný rozvod svolí k němu nevinný manžel, a sice na výzvu soudu a se svolením soudu.

Veškery důsledky normálního rozvodu má též rozvod za řízení na rozluku manželství dle §u 115.

Na provisorní přidělení dětí dle §. 142. přichází konečně též za procesu o rozvod, když bylo povoleno oddělené bydliště.

Skutečným společným životem rozvedených manželů nezaniká stav jejich rozvedenosti. (Str. 2.) Právně platí za rozvedené.

Platné oznámení soudu, že rozvedení opět spolu žijí, mohou učiniti toliko manželé, a sice jen oba dva. (Str. 3.)

Oznámení je nutno učiniti u »řádného« soudu (§ 114. jur. nor.). Jinak je bez účinku. (Str. 4.)

Podstatným důvodem toho, že děti jsou přiděleny jednomu neb druhému manželé, jest fakt, že přestala jednotnost vůle rodičů stran výchovy a péče o děti a nikoli fakt, že rodiče žijí odloučeně. Jest mnoho šťastných manželství, ve kterých manželé z různých důvodů nežijí společně, a péče není třeba, aby v zájmu dětí bylo použito §u 142. Pokud rodiče jsou zajedno v názoru o výchově a péči o děti a to buď tak, že se vzájemně shodnou, nebo tím, že se manželka podrobí svému manželé (dle §. 92.), jest zájem dětí stejně obhájěn, ať rodiče žijí společně či ne.

Kde však není takové jednoty vůle ohledně péče a výchovy dětí, a rodiče žijí fakticky (a ne právně) odloučeně, tam jest ovšem zájem dětí ohrožen. Než jeho ochrana netkví v tom, že by onen faktický a protiprávní stav přešel v právní. Neshodnou-li se v takovém případě rodiče, pak rozhoduje vůle mužova, a to pokud si manželka nevyžádá buď intervence soudu ve smyslu §. 171., anebo zrušení otcovské moci.

Proto může soud použiti normy §. 142. jen v případech právního rozvodu ve smyslu obč. zákoníku nebo dv. dekretu z 1819, a mimo to též za procesu o rozvod, když v něm bylo povoleno oddělené bydliště. (Str. 6.)

II. Děti. Těmito jsou míněny toliko manželské a oběma manželům společné děti. (Str. 7.)

Vztah nemanželského dítky k jeho otci nebo matce uzavřením jejich sňatku se nemění, leda že by nemanželská matka pojala za manžela nemanželského otce. Tím by se staly jejich nemanželské děti manželskými. (§ 161.)

Nemění-li se vztah nemanželských dětí k jejich otci, resp. matce uzavřením sňatku těchto s třetí osobou, zůstane tedy vztah ten beze změny i jejich rozvodem.

Vlivu rozvodu nepodléhají však též děti, které nejsou oběma manželům společny, totiž nepocházejí z manželství rozvedených manželů, nýbrž z dřívějšího manželství mužova nebo ženina.

Ožení-li se vdovec nebo provdává-li se vdova, oba s dětmi, nenabude manželka resp. manžel mateřských nebo otcovských práv vůči dětem z dřívějšího manželství, ale nepřipadnou jim také mateřské nebo otcovské povinnosti. Vztah otcůma nebo macechy k takovému dítěti jest poměrem švakovským ve smyslu §. 66. Poměr tento mohl by se prakticky uplatniti jakožto překážka manželství.

B. Úprava poměru mezi rodiči a dětmi z důvodu rozvodu.

I. Dějiny vzniku §u 142. Jest probrána historie vzniku jak dřívějšího, tak i nynějšího znění §u 142. Z ní patrně, že soudce neobdržel v normě starého §u 142. výslovné direktivy pro úpravu poměru mezi rodiči a dětmi. (Str. 9.) Dřívější znění §u 142. bylo změněno cís. nař. z 12./10. 1914, č. 276. ř. z. (I. novelou k obč. zák.) Novela nabyla platnosti dnem 13./10. 1914.

II. Analogické normy v cizině. Stanovení problému a povšechná kritika.

A. Analogické normy cizí. Z těch jsou uvedena ustanovení práva uherského, francouzského, německého a švýcarského.

Dle všech těchto práv upravuje se poměr mezi dětmi a rodiči po jejich rozvodu podobně jako u nás, totiž zvláštním způsobem, a sice výjimečně smlouvou, z pravidla však rozhodnutí poručen-
ského soudu.

Poměr mezi rodiči a dětmi upravuje se dle všech zmíněných práv teprve po rozvodu. (Str. 14.)

B. Stanovení problému a povšechná kritika. Všeobecným předmětem úpravy jest poměr mezi rozvedenými rodiči a jejich dětmi, zvláštním předmětem pak je

a) přidělení dětí rodičům,

b) styk otce resp. matky s dětmi, jež jim nepřiděleny,

c) otázka nákladu výchovy.

ad a) Pro přidělení dětí obsahuje zákon buď striktní normy, nebo dává soudci direktivu pro jeho rozhodnutí, nebo ponechává mu (alespoň zdánlivě) volnost.

Striktní normy byly u nás do vydání novely, a to pro případ, nedošlo-li mezi manžely stran přidělení dětí k dohodě. Normy ty se týkaly dětí do jejich určitého stáří. Než i od striktních norem mohl se soudce odchýlit ze závažných důvodů.

V normách o přidělení dětí jsou ztělesněny dvě hlavní zásady: zájem rodičů nebo zájem dětí.

Zájem toliko rodičů, bez ohledu na děti, chrání se tím, že se manželé nevinnému na rozvodu přidělí všechny děti. Tak má zůstat jeho plné právo na děti nezkráceno. Vinný manžel má pak utrpět za svou vinu na rozvodu újmu na svých právech, jež má vůči dětem.

Opatření takové má mít ten smysl, aby preventivně působilo na utužení rodiny. Tím je nepřímě v zájmu dětí, jimž rozklad rodiny jistě není na prospěch.

Nelze však přehlédnouti, že k onomu opatření dojde teprve po rozvodu, tedy ve chvíli, kdy opatření to zmíněné funkce nemůže v konkrétním případě již mít; oné funkce nemá tedy opatření samo, nýbrž zákonná norma. Mimo to není zájem dětí podřízen zájmu rodičů úplně, neboť dotyčná norma nikde neplatí bezvýjimečně. Jsou od ní odchylky, když by zájem dětí podstatně utrpěl. A konečně třeba podotknouti, že dotyčné normy pokládají výchovu přidělených dětí toliko za právo, kdežto jde při ní též o povinnost.

Dbá-li zákon toliko zájmu dětí, vychází z určitých předpokladů (na př., že o děti do určitého jejich stáří pečuje lépe matka než otec, že matka vychovává lépe dívky, kdežto otec hochy).

Zájem dětí rozhoduje o jejich přidělení buď výlučně, nebo subsidiárně vedle zájmu rodičů, totiž tehdy, když nikdo z rodičů nezařadil rozvodu (v Německu).

Otázkou je, zda zájem dětí je nejlépe chráněn tím, když zákon na základě určitých předpokladů stanoví normy, od nichž se může soudce

odchýlíti jen ze zvláštních důvodů. Co dle takových předpokladů jest obyčejně prospěšným, není prospěšným vždy. Mimo to působí striktní normy šablonovitě, jelikož jim dá soudce přednost před výjimkou.

Z uvedeného vyplývá jakožto problém: rozřešení kolise mezi zájmem rodičů a zájmem dětí.

Výhradní ochrana zájmu rodičů je nespravedlivá, protože jí trpí děti, a jest sociálně škodlivá, neboť společnost má větší zájem na výchově dorostu než na bezpráví, způsobeném snad nevinnému manželé.

Výhradní ochrana zájmu dětí může zase býti bezprávím na nevinném manželé a býti proto subjektivně nespravedlivou.

Při kolisi dvou zásadně stejně oprávněných zájmů nelze naléztí rozřešení spravedlivého pro obě strany, a proto nezbyvá, než aby rozhodla výhoda sociální.

Proto má býti v prvé řadě rozhodným zájem dětí, ne však výhradně, nýbrž toliko jako vyšší zásada. V jejím rámci má býti chráněn též zájem rodičů, resp. nevinného manželé. (Str. 17.)

Naše novela z r. 1914 zaujímá stanovisko výhradního zájmu dětí.

Od striktních norem jest rozeznávati pouhou zákonnou direktivou. Striktní norma jest vlastně předem notové rozhodnutí, kdežto direktiva jest jen hlediskem, do jehož okruhu má rozhodnutí spadati. Mimo to jest rozeznávati mezi hlediskem samotným a mezi konkrétními poměry, jež se mají s tohoto hlediska posuzovati.

Taková direktiva může opět dbáti buď zájmu rodičů nebo zájmu dětí.

U nás má soud při rozhodování o přidělení dětí vzíti v úvahu povolání, osobnost, vlastnosti rodičů a příčiny rozvodu, avšak s hlediska zájmu dětí. (Str. 19.)

Není-li v zákoně o přidělení dětí ani striktní normy, ani direktivy (bylo tak u nás stran dětí starších 4, resp. 7 let), má soudce zdánlivě volnost při svém rozhodování. Ve skutečnosti jest však vázán duchem zákona. Z něho se dá seznati, zda se má chrániti zájem dětí či rodičů.

ad b) Styk otce nebo matky s dětmi, jež jim nebyly přiděleny, jest zákonitě upraven jen výjimečně, a to v našem právu novelou z r. 1914 a ve francouzském právu. V tomto je styk upraven přímo zákonem, v našem právu pak je ponecháno soudci, aby styk upravil sám. Direktiva mu není dána žádná kromě všeobecného předpisu, že se rodiče mají stýkati s dětmi, jež jim nebyly přiděleny.

Kdyby v zákonu nebylo o zmíněném styku vůbec žádného předpisu, rozumí se přípustnost styku toho sama sebou. I když není zákonitého předpisu, má soud ex officio právo a povinnost upravití onen styk v zájmu dětí.

ad c) Náklady výchovy před rozvodem jsou u nás povinností otcovou, ve Francii obou rodičů, v Uhrách o nich rozhoduje soud.

Dojde-li k rozvodu a není-li v zákoně řečeno, jaká změna stran oněch nákladů rozvodem povstane, jest k nim povinen i na dále ten, kdo je zapravoval před rozvodem.

U nás je i po rozvodu má nésti otec, ačkoliv hospodářská situace po rozkladu rodinného života utváří se pro muže nepříznivěji, kdežto pro ženu příznivěji. Této totiž dostává se i po rozvodu alimentace od jejího manželé, kdežto sama je zbavena povinností, jež v domácnosti mužově měla (§ 92.).

Mimo to může manžel pozbyti i vliv na výchovu dětí, o kterou se však musí starati.

V ýše nákladů na výchovu není v zákoně stanovena. Soud však by měl být výslovně povinen, aby ji číselně určil v případě, když by dítky byly přiděleny matce. Jde přece o zájem otcův. Při tom by bylo třeba vzít v úvahu jeho příjem a výši nákladů na výchovu.

III. Přidělení dětí dle §u 142. (Stránka formální.) Děti se přidělí zvláštním právním úkonem, a to buď smlouvou rodičů za souhlasu soudu, nebo soudním rozhodnutím.

Dle starého rakouského práva rozhodl soud o přidělení dětí jen tehdy, když se rodiče nedohodli, kdo z nich se bude starat o výchovu dětí. Dohoda rodičů nepotřebovala soudního schválení. Nesměla toliko omezovati práv dětí, práv zákonem chráněných. Jestliže v praxi schvaloval soud takové dohody, pak toliko potvrdil, že ona dohoda není na újmu zákonným právům dítěte, kterých má soud ex officio hájiti.

Jinak zákon nestanovil, že by taková dohoda měla uskutečňovati maximum zájmu dětí.

Povinnosti rodičů dají se však ze zákona určit, třebaž byly v konkrétním případě vždy různé. Náš starý zákon vyžaduje totiž »výchovu přiměřenou stavu« rodičů.

Dle novely z r. 1914 nemá dohoda stran o přidělení dětí žádného samostatného právního účinku. Vyžaduje se pro ni vždy ještě schválení soudu. Proto má nyní schválení soudu zcela jiný smysl, než-li dřívější jeho souhlas k podobným dohodám rodičů. Nyní je souhlas soudu obligatorní. Funkce soudu je pozitivní, dřívější byla negativní. Dle nového práva působí soud a vůle rodičů při úpravě poměru rodičů k dětem společně. Dříve soud toliko potvrdil, že se dohoda rodičů nepřiči zákonitě chráněným zájmům dětí.

Vůle soudu a vůle stran nejsou však souřadny, nýbrž rozhodnou je vůle soudu. Nedojde-li k dohodě, rozhodne soud. Ten má dbáti, aby v konkrétním případě bylo dosaženo maxima zájmu dětí. Rodiče mají nárok na schválení své dohody jen tehdy, když je ní uskutečňována nejvyšší míra zájmu dětí a sice nejvyšší míra dle náhledu soudu. Proto soud nemusí schváliti úmluvy stran, a sice nejen tehdy, když úmluva se přiči zákonitě chráněným zájmům dětí, nýbrž i tehdy, když by soudním přidělením dětí jejich prospěch byl lépe chráněn.... než-li onou úmlouvou. (Str. 25.)

Dle novely je však rozšířen obsah dohody stran. Dle dřívějšího zákona měli se rodiče dohodnouti toliko o tom, kdo z nich obstará výchovu dětí. Dle nového zákona mají se dohodnouti vůbec o péči a o výchově dětí. Smlouva jejich má rozřešiti celou otázku výchovy a péče. (Str. 27.)

Nedošlo-li k dohodě stran, byla dříve funkce soudu dvojitá, dle toho, šlo-li o děti do ukončeného 4. nebo 7. roku, nebo šlo-li o děti starší. V prvním případě platily striktní normy o přidělení dětí. Jen ze závažných důvodů mohl se soudce od nich odchýliti. V druhém případě platila direktiva zákona, totiž zájem dětí. Volné uvážení soudu bylo vyloučeno.... až na to, jsou-li ony závažné důvody dány.

Dle nového zákona není soudce vázán vůbec žádnou striktní normou. Jeho volné uvážení podléhá direktivě zákonné (jíž jest zájem dětí) výslovně jen v případě soudního rozhodnutí, totiž není-li dohody stran; avšak jistě podléhá soudce direktivě té i při usnesení, jímž schvaluje dohodu stran.

(Po stránce materiální.) Děti lze ponechati dle našeho práva buď otcí, nebo matce. Přidělení dětí jiné osobě náš zákon nezná. Proto jich soud nesmí rodičům odejmouti, protože by práva rodičů porušil.

Rodiče ve své dohodě mohou však světit výchovu dítěte i jiné osobě. Byl-li by zájem dítěte tak nejlépe ochráněn, musí soud takovou úmluvu rodičů schváliti. Mají přece i nerozvedení rodiče podobné právo!

Nebylo-li dohody, patřily děti dle starého zákona do 4. resp. 7. roku matce. Otci mohly býti přiděleny jen ze závažných důvodů, jež byly proti matce. Děti starší 4, resp. 7 let, byly v praxi přidělovány jenom otci, avšak neprávem, neboť z toho, že děti do určitého věku nemohou býti matce odejmuty, nelyne a contrario, že by jí měly býti po tomto věku odejmuty. Plyne z toho toliko, že jí mohou býti odejmuty i bez závažného důvodu, ovšem ne bez důvodu.

Praxe odvozovala právo otcovo na děti starší 4 a 7 let mimo této interpretace a contrario i z pojmu otcovské moci. Avšak takové speciální právo otce na děti není v zákoně obsaženo. Snad by se dalo odvoditi z práva otce na výchovu dítěte. Než toto právo má stejně i matka, jen že je dle §u 92. podřízena vůli manželově. Tato podřízenost rozvodem ustává a matka tak nabývá stran společných práv vůči dětem téhož právního postavení jako otec. (Str. 31.)

Novela ponechává rozhodnutí o přidělení dětí soudu, a to ať k dohodě stran došlo či nedošlo. Výhradní direktivou pro soud, v zákoně výslovně obsaženou, jest ochrana zájmu dítěte. »Zájem« tu značí tolik jako »prospěch«. Ten může býti buď subjektivní nebo objektivní. Subjektivně je mi prospěšno vše, co je k mé spokojenosti. Objektivním může býti prospěch vždy jen vzhledem k nějakému určitému objektivnímu postulátu, na př. k postulátu zdraví.

Soud má míti na mysli objektivní prospěch dětí, t. j. má hodnotiti působnost dohody rodičů, po př. následky konkrétního přidělení dětí dle nějakého objektivního postulátu. Tímto jest dle zákona »péče a výchova«. (Str. 33.) Oba tyto pojmy jest bráti jakožto celek a není vzhledem k jich účelu třeba vzájemně je vymezovati, neboť výchova nemůže býti bez péče. (Str. 35. a 43.)

Zákonná definice výchovy jest v §u 139., avšak jinak slova »péče« a »výchova« mají v různých ustanoveních zákona různý význam. Vždy však značí »výchova« určitou péči o osobu dítěte, nikdy správu jeho jmění. Jest pak výchova činností, jejímž účelem je vývin osobnosti dítěte. (Str. 37.) Aby tento vývin osobnosti byl možný, jest nutno určit jeho směr. Je třeba postulátu, jak má vyhlížeti »vychovaný člověk«, tedy postulátu výchovy. Postulát ten je v zákoně vyznačen. Je jím pojem »potřebného občana« (brauchbarer Bürger). »Řádný občan« značí dle smyslu zákona potřebný pro státa pro společnost. Výchovný postulát je tedy objektivně a sociálně formulován.

Občanský postulát člověka má obsahem určité tělesné, mravní a rozumové vlastnosti, jejichž podstata a intenzita je závislá na názorech doby.

Výchovné prostředky jsou uvedeny v §u 139. (Péče o tělo a zdraví, vývoj tělesných a duševních sil, výchova, opatření hmotných potřeb.)

Pojmově lze výchovné prostředky rozlišovati buď dle cíle výchovy, nebo dle rázu výchovných prostředků samých. Tak v tomto směru lze uvést na př. opatření hmotných prostředků na výchovu a ostatní výchovnou činnost (vyučování, mravní vedení atd.).

Stran cílů výchovy rozeznává zákon zásadně mezi prostředky k výchově potřebných tělesných vlastností (život a zdraví) a mezi ostatními prostředky k cílům výchovy.

§ 141. prohlašuje vývin tělesných vlastností v první řadě za povinnost matky, čímž však ostatní výchovná činnost není prohlá-

šena za hlavní povinnost otcovu. Tento jest povinen obstarati hmotné prostředky na výchovu, »Unterhalt«. (Podobný smysl jako »Unterhalt« má »Verpflegung«, Str. 40.)

Ostatní výchovná činnost (t. j. mimo tělesnou výchovu a opatření hmotných prostředků) jest společnou povinností obou rodičů.

Péče o tělesnou stránku osoby dítěte jest obsažena v pojmu »výchova«, ne však naopak. Péče jest možná i bez výchovy, neboť jí potřebuje každý, kdo není schopen obstarávati si sám své potřeby.

Dlužno se ještě zmíniti o pojmu »zaopatření« (Versorgung). Značí zajištění hospodářské situace dětí, jakožto podkladu pro jejich hospodářskou samostatnost. (Str. 42.)

Slova »výchova« a »péče« v §u 142. nutno chápati jakožto celek a ne toliko jako dva samostatné pojmy. Slovy těmi míní zákon celý komplex povinností rodičů vůči dětem. Výrazy »náklady výchovy« v §u 142. myslí se náklady výchovy a péče. Jinak však výchova a péče v §u 142. nezahrnují v sobě »zaopatření« (Versorgung).

IV. Úprava osobního styku mezi rodiči a dětmi. Staré právo nemělo žádného ustanovení v tomto směru. Nové právo styk ten výslovně připouští, avšak neurčuje ani jeho rozsahu, ani jeho formy.

Výraz »osobní styk« značí přímý styk osoby s osobou. Je možný vzájemnými návštěvami, provázením, cestováním, korespondencí a jinak.

Bližší úpravu ponechává zákon soudu, ne však jakožto povinnost (kann näher regeln). Tato by se dala odvoditi jen ze zájmu dětí, protože zájem ten má být soudem ex officio chráněn. Soud však není k úpravě styku povinen, když tento je ve výchovném směru bezvadným, avšak toliko druhá strana si ho nepřeje (je jí nepohodlným a i.). Kdyby však styk dotýkal se práv strany, nabytých z přidělení dětí, mohla by tato žádati jeho omezení a soud by musil ono právo (t. j. na výchovu a vedení dětí) chrániti.

V. Úprava nákladů na výchovu. Slovem »Kosten« se míní skutečné výdaje, ať peněžní nebo věcné. Má je zapraviti otec. Matka však nemůže žádati náhrady za svou osobní námahu, spojenou s výchovou a péčí o děti.

Otec má povinnost zapravovati náklady péče a výchovy, jež se srovnávají s postavením rodičů. Nad tuto míru není povinen ničeho platiti ani hraditi. Míra ta nedá se však pro jednotlivé výdaje vůbec určití (na příklad, zda nějaký určitý oděv spadá do tohoto rámce, kdyžtě nevíme, kolik takových oděvů dítě již obdrželo). Náklady výchovy a péče, přiměřené stavu, dají se proto určití jen jakožto celek (str. 46).

Nesprávné je mínění, že při dobrovolném rozvodu mají se rodiče dle §. 105. před jeho povolením dohodnouti o výživě dětí. Slova »in Absicht auf Unterhalt« týkají se toliko manželky. Nařízení min. spravedlnosti z 9./12. 1897, č. 283. ř. z. (§ 7.), v němž bylo pojata ustanovení §u 8. dvor. dekrety z 23./8. 1819, č. 1595 sb. s. z., vede ovšem k náhledu, že jsou v něm také míněny náklady na děti (... kann kein Vorbehalt ... über Unterhalt der Ehegatten und der Kinder ... zugelassen werden). Je-li tento náhled správný, pak by § 105. byl oním dv. dekretem změněn. Pak by ovšem museli se rodiče před dobrovolným rozvodem o nákladech na výchovu a péči dohodnouti (str. 47.).

Stanovil-li soud číselně výši nákladů, k čemuž však není povinen, nemá rozhodnutí to téže působnosti ve všech směrech, jako přidělení dětí nebo úprava styku mezi rodiči a dětmi. Rozhodnutí o nákladech může totiž býti změněno i v zájmu otcově, neboť není vázáno podmínkami

§. 142./II. Změna platné úpravy poměru mezi dětmi a rodiči může se státi jen v zájmu dětí.

VI. Pozdější změna úpravy poměru mezi rodiči a dětmi. — Staré právo nemá o ní vůbec žádného ustanovení. Došlo-li mezi manželi k dohodě, byla tato pro ně platnou a závaznou. V zájmu dětí byla však změnitelnou. Nedošlo-li k dohodě a poměr byl proto upraven soudním rozhodnutím, mohlo být toto změněno do 4., resp. 7. roku dětí toliko ze závažných důvodů (erhebliche Gründe, § 142.). Těmito bylo rozuměti takové okolnosti, jež byly s to ohroziti zákonitě chráněný zájem dětí. Po dosažení onoho věku mohlo býti rozhodnutí změněno, jestliže toho vyžadoval převážný výchovný prospěch. Oněch »závažných důvodů« nebylo ke změně třeba.

Dle novelly z 1914 jest změna v platném přidělení dětí výslovně přípustna, a to ať k přidělení došlo schválenou smlouvou nebo soudním rozhodnutím. V obou případech jsou předpoklady pro onu změnu stejné, a sice změna poměrů. (Bei geänderten Verhältnissen...)

Než i bez této změny poměrů může dojíti k nové úpravě, když se rodiče na nové úpravě dohodnou. Taková dohoda nesmí však býti dotud chráněnému výchovnému zájmu dětí na škodu.

Nucená změna úpravy poměru mezi rodiči a dětmi může nastati jen za změny poměrů. I když soud sezná, že jeho dřívější rozhodnutí bylo nesprávné, musí je ponechati v platnosti potud, pokud se nezměnily poměry (str. 51.).

Aby došlo k nové úpravě, musí se změnit poměry relevantní, t. j. takové, jež mají význam pro výchovu. Jest pak dbáti toho, zda se poměry změnily ve svém celku na prospěch nebo na škodu výchovy. To znamená, že relevantní změna poměrů nastane nejen tím, když se některá okolnost změnila, nýbrž i tím, když některá okolnost přestala existovati nebo jiná vyvstala. Změna okolností těch musí pak býti taková, že nová úprava na základě ní je nutná. A nutnou je tehdy, když je na podstatný prospěch výchově dětí. Tento očekávaný prospěch musí býti tak značný, že nutně žádá přeskupení dětí mezi otcem a matkou. Přeskupení je nutno vždy, když z něho vzejde velmi značný prospěch pro výchovu dětí. (Str. 55.)

Ve smyslu nového práva mohou se měniti též úmluvy rodičů jakož i soudní rozhodnutí z doby platnosti starého zákona.

VII. Úprava poměru mezi rozvedenými rodiči a jejich dětmi po stránce processní. Úprava ta spadá do řízení nesporného. Proto není při něm »stran« ve smyslu sporného řízení, takže by soud teprve na jejich podnět byl činným. Osoby, jež jsou v nesporném řízení, jsou toliko »účastníky«, a to pokud jde o jejich vlastní právní zájmy. I »neúčastník« může dáti iniciativu k soudnímu řízení, avšak toliko »účastníci« mají právo stížnosti proti soudním usnesením a opatřením.

Konečné vyřízení nastane soudním opatřením (Verfügung) a ne »usnesením«, které toliko upravuje vlastní řízení. — Proti opatření nebo usnesení lze podati buď rozklad (Vorstellung) nebo stížnost. V rekursním řízení je možno uvésti nové okolnosti.

Stran útrat řízení nutno rozeznávati mezi povinností nésti útraty a hraditi útraty. (Str. 59.) V prvním případě nese útraty strana, v jejímž zájmu k útratám došlo. Jde-li toliko o zájem dětí, nesou strany útraty společně. Jedná-li se o náhradu útrat, pak jde vlastně o spor mezi stranami. Kdo v něm podlehne, je povinen útraty zaplatiti (Str. 60.)

Řízení dle §. 142. spadá do kompetence poručenského soudu. Věcně jest tedy příslušným okresní soud. místně pak obecný soud dětí, t. j. obecný soud otcův.

C. Právní poměr mezi rozvedenými rodiči a jejich dětmi po úpravě dle §u 142.

I. Všeobecné důsledky rozvodu.

1. Přestane společná vůle mezi manželi a tím jednotné jednání, jež vyplývalo buď z dohody manželů, nebo z vůle manželovy, právně převládající (§ 92.). Jelikož vedení a výchova dítěte není možna za dvou různých duševních středisek, je nutno svěřiti ji toliko jednomu z rodičů. Tento důsledek provádí § 142.

2. Přestane soužití manželů. Jelikož děti jsou dle §. 145. povinny sdíletí obydlí svých rodičů, nemožou současně sdíletí obydlí rodičů, žijících odloučeně. Proto je nutno přidělití děti jednomu z manželů.

Z těchto všeobecných důsledků rozvodu plyne a contrario, že určité vztahy mezi dětmi a jejich nerozvedenými rodiči jsou podmíněny společnou vůlí a společným obydlím a že jsou jen za těchto podmínek možny. Jsou to kolektivní vztahy, na rozdíl od individuálních. Těmito jsou vztahy mezi dítětem a otcem, resp. dítětem a matkou, které společnou vůlí a soužitím rodičů nejsou podmíněny a proto též rozvodem nejsou dotčeny. (Str. 63.)

II. Kolektivní a individuální vztahy mezi rodiči a dětmi.

Kolektivní vztahy se vyznačují těmito znaky:

- a) jde o vztah dítěte k oběma rodičům;
- b) rodiče jsou sice dva subjekty, pojmově však mají jednotnou vůli;
- c) tato vůle jest buď svobodnou dohodou obou rodičů nebo vůlí pouze otcovou.

Individuální vztahy jsou:

- a) vztahy mezi dítětem a jenom jedním z rodičů, nebo vztahy dítěte k oběma rodičům, jež však
- b) jsou zcela souběžné a na sobě nezávislé, takže každý z manželů jest jejich samostatným subjektem, pročež
- c) uskutečnění vztahů těch není podmíněno ani soužitím rodičů, ani převládající vůlí jednoho z nich.

Toliko kolektivní vztahy podléhají rozvodem skutečné i právní změně.

III. Kolektivními vztahy jsou:

A) Výchova a péče. Tyto nemožou býti poskytovány dvěma osobami na sobě nezávislými a bez jejich vzájemné dohody, nebo alespoň bez rozhodující vůle otcovy (§ 92.).

B) Právo vésti jednání dětí, trestati je, a povinnost dětí k poslušnosti.

1. Vedení dětí a výchova. — Z návrhů k občanskému zákoníku a z jejich odůvodnění je patrno, že právo vésti děti, čili jak praví původní návrh t. zv. »otcovská moc«, je odlišna od práva na výchovu. Tato otcovská moc jest samostatným právem, které se ovšem s právem na výchovu z části kryje. Právo na výchovu trvá jen potud, pokud je výchovy třeba, kdežto otcovská moc trvá do svéprávnosti dítěte (str. 67.).

2. Vedení dětí a otcovská moc. — Z uvedených návrhů jest zřejmo, že právo vésti děti náleží oběma rodičům společně, a je tedy právo to kolektivním vztahem mezi rodiči a dětmi. Právo to bylo nazváno v původním návrhu otcovskou mocí a ne mocí rodičů proto, že otec jest hlavou rodiny (§ 117. původ. návrhu), a protože rozhoduje vůle otcova, když se oba rodiče nedohodnou. — V revidova-

ném návrhu jakož i v nynějším znění obč. zák. ne nazývá se tato kolektivní moc obou rodičů otcovskou mocí. Pod otcovskou mocí rozumí § 147 práva, jež náleží zvláště (vorzüglich) otci jakožto hlavě rodiny.

V původním návrhu byla kolektivní nadřízenost rodičů nazvána otcovskou mocí, protože otec jest hlavou rodiny, nebo dle usnesení komise, protože toto právo přináleží zvláště otci jakožto hlavě rodiny. Rozdíl jest ten, že dle původního návrhu a dle usnesení komise nebylo nazváno otcovskou mocí, co otci přísluší, nýbrž to, co otci i matce přináleží, protože to přináleží zvláště otci. Revidovaný návrh však, i nynější právo nazývá otcovskou mocí jen to, co přísluší otci, tedy určitá práva. (Arg.: Práva, jež... přináleží otci. § 147, str. 68.)

Obsah nynějšího pojmu otcovské moci jest nutno vyšetřiti, a sice proto, že zákon operuje pojmem tím jakožto určitým celkem (na př. zneužití »otcovské moci«, § 178., ztráta »otcovské moci«, § 172.).

Jistě náleží do otcovské moci určitá výlučná práva otceva, jako práva vytčená v §§. 148.—150., svolení ke sňatku (§ 49.), označení poručníka (§ 196.), svolení k adopci (§ 181.), svolení k dobrovolnému vstupu do vojska nebo k zeměbraně (§ 19. branného zákona z 5./8. 1912), k četnictvu (§ 19. zák. z 25./12. 1895) a do duchovního řádu (dekr. dvor. kanceláře z 21./1. 1844) a j. Tato výlučná práva otceva neobsahují však pojmu otcovské moci zcela, neboť pak by neměl smyslu § 147., jež všeobecně praví: Práva, jež přináleží zvláště (vorzüglich) otci jakožto hlavě rodiny, tvoří otcovskou moc. Vždyť ona výlučná práva patří mu výlučně a ne zvláště. V §§. 148. a dalších jest uveden toliko speciální obsah otcovské moci, kdežto její všeobecný pojem primerně jest určen §em 147. Proto otcovská moc obsahuje nejen výlučná práva otceva, nýbrž též práva matčina, která však zvláště přísluší otci.

Proto nutno zodpověděti otázku, která práva a v jakém rozměru patří do otcovské moci. Jsou totiž možny dvě eventualy: buď náleží k otcovské moci jen ono plus, jež u srovnání s matkou otci přináleží, neb jest možno počítati k otcovské moci veškeru otcovo právo, které sem spadá. K tomu účelu třeba vyšetřiti, která práva přináleží otci zvláště a ne výlučně. Jsou to práva, jež patří jak otci, tak matce, při kterých však následkem ustanovení §. 92. projevuje se rozhodující vůle otceva. Přednost otceva práva jest patrna tím, že manželka jest povinna manžela poslechnouti. Silnější postavení otceva vůči dětem vyplývá tedy z manželské moci (arg. § 91. a 147., »hlava rodiny«). Otec ono plus práv u srovnání s matkou nemá vůči dětem bezprostředně, nýbrž má je prostřednictvím toho, že matka nemůže proti jeho vůli jednati samostatně, podléhající jeho manželské moci. Avšak moc matčina nad dětmi není odvozena z vůle otceva, nýbrž plyne originelně ze zákona. Samostatně uplatňování moci té jest však omezeno vůli manželovou. Proto mají děti poslouchati matku stejně jako otce. Matka však jim nesmí ničeho naříditi, co by směřovalo proti vůli otceva. Kdyby tak učinila, nemělo by dítě vůbec povinnosti v takovém případě poslouchati žádného z rodičů, neboť dle vůle i dle předpokladů zákona mají děti poslousny toliko kolektivní vůle rodičů. Té však v takovém případě není. Říci, že by tehdy děti měly poslechnouti otce, jest nesprávné. Vždyť rozkazovací moc matčina není odvozena z moci otceva. Přednost otceva vůle jest důsledkem manželské moci. — V takovém případě nezbude jiného, nežli znovu zřídití právní stav. (Str. 72.)

Je-li toliko tato část manželské moci obsahem otcovské moci, pak ji otec se ztrátou otcovské moci pozbude; neboť pozbude-li otcovskou moc, tedy pozbyl tím docela svou přednost před manželkou stran výchovy a vedení dětí. Avšak toliko tuto přednost. Jinak má i nadále táz práva, jako jeho manželka, při čemž oba manželé stejně přijdou v podřízenost opatrovníka dětí. Kde však v tomto rámci je postaráno o jednotnou vůli, kdyžžtž otec není docela zbaven práva na výchovu a vedení dětí? Tento nutný důsledek, jenž plyne z toho, že jsme do otcovské moci vložili toliko ono plus otcovo vůči matce, jest nepřipustným.

Proto jest možna jen druhá eventualita, totiž že otcovskou moc tvoří mimo uvedená výlučná práva otcova též ona část kolektivních práv a povinností rodičů, jež patří otci následkem § ů 91. a 92., tedy právo (povinnost) otcova na stanovení bydliště, na výchovu, péči a vedení dítěte. Důsledkem tohoto názoru jest, že ztrátou otcovské moci i tato práva úplně zanikají, takže pak matka sama vykonává kolektivní práva, ovšem pod mocí poručnickovou.

Má proto matka kvalitativně (avšak kvantitativně ve slabší míře) táz práva, která (mimo jiná práva) na straně otcově se zovou »otcovskou mocí«, na straně matčině však se takto neoznačují.

Zdálo by se, že tedy otec se ztrátou otcovské moci pozbývá kolektivních práv, kdežto matka že jich pozbytí nemůže, jelikož nemůže ztratiti »otcovské moci«, již nemá. Avšak i když účast matčina na kolektivních právech rodičů nenazývá se »otcovskou mocí« a i když zákon při ztrátě otcovské moci nemluví o matce, tu i přes to může matka své »mateřské právo« pozbytí. Pokud má otec otcovskou moc, potud ovšem ne (což jest ostatně bez významu, neboť její moc jest omezena vůlí otcovou), ale ovšem tehdy, když byla otci jeho otcovská moc odejmuta. Tehdy přijde totiž matka v podřízenost poručnickovu a »osoba« dítěte (tedy práva a povinnosti, vztahující se na osobu) může jí sice býti svěřena, ale nemusí. V zájmu dítěte jest možno i jiné opatření. (§ 218., str. 83.)

3. Kolektivní ráz práva na vedení dětí. — Toto právo patří sice k otcovské moci, avšak není toliko jejím výkonem. Nepatří totiž toliko otci, nýbrž i matce. Tato však může svou vůli jen potud uplatniti, pokud se vůle ta nepřičí vůli otcově. Jde tedy o vztah dětí k oběma rodičům, t. j. o vztah kolektivní, neboť vedení dětí předpokládá jednotnou vůli rodičů.

4. Mezerozkazovací moci rodičů. — Jsou předně v trestněprávních normách. Rodiče nemohou žádati jednání, jež jsou dle práva trestná. Pokud zákony příkazují rodičům, aby dali dětem určité rozkazy, byly by rozkazy, jež by se od oněch předepsaných rozkazů odchylovaly, protiprávními, resp. trestnými. (Na př. povinná školní návštěva.) Další omezení rozkazovacího práva rodičů plyne z jejich zákonných povinností. Tyto nesmějí se rozkazovací mocí porušovati. (Na př. výchova dle stavu rodičů.) Pokud však zákon neobsahuje přímo či nepřímo pozitivní omezení rozkazovacího práva, jest toto neomezeno. (Str. 77.)

5. Povinnost dětí k poslušnosti. — Tato jest opačnou stránkou práva rodičů na vedení dětí. Jest povinností poslouchati rozkazů rodičů. Dětem je uložena § em 144. a jest jim uložena bez omezení. Má však přes to meze v trestním zákoníku. Má-li dítě vědomí, že provedení rozkazů bylo by trestným, nemusí a s hlediska trestního práva nesmí poslechnouti. Jinak přímého omezení povinnosti k poslušnosti není. Proto mohou rodiče dáti rozkazy, ke kterým nejsou oprávnění, a dítě je má vykonati. Povinnost k poslušnosti jest omezena toliko

nepřímou svrchu zmíněným omezením rozkazovacího práva rodičů. (Str. 78.)

6. Právo trestati. — Dle §. 145. mají rodiče za určitých podmínek právo, aby děti i tělesně trestali (arg. »züchtigen«), ovšem ne přehnaně a toliko tak, aby neškodili zdraví. Sankci tohoto omezení obsahuje § 414. až 416. tr. z. Dle zákona jsou rodiče oprávněni trestati děti, když tyto jsou nemravné nebo neposlušné a ruší domácí řád a klid. — Jasnou jest podmínka neposlušnosti. Jistě vztahuje se toto právo na neuposlechnutí rozkazů, k nimž byli rodiče oprávněni. Jest však otázkou, zda se vztahuje též na případy, v nichž rodiče k rozkazu nebyli sice oprávněni, avšak děti měly povinnost poslechnouti. (Na př. zákaz choditi do školy.) Jest tedy otázkou, zda se trestá abstraktní (subjektivní) neposlušnost, nebo neuskutečnění rozkazů (objektivní neposlušnost), jinými slovy, zda zákon propůjčil rodičům právo trestati děti k uskutečnění jejich rozkazů, anebo k tomu účelu, aby byly děti poslušny. V onom případě nemohl zákon propůjčiti právo trestati k uskutečnění nedovolených rozkazů, v druhém případě kryl by se rozsah práva trestati se subjektivní povinností dětí k poslušnosti. Patrně, že zákonodárce neměl na mysli objektivních cílů rodičů, nýbrž podřízenost dětí rodičům. To patrně i z toho, že zákon uvádí trestání dětí ve spojitost s neposlušností dětí a ne ve spojitost s jejich vedením. Proto mohou býti děti trestány pro neposlušnost vždy tehdy, když subjektivně byly k poslušnosti povinny.

Rozkazy rodičů nemusí býti dány vždy ad hoc a konkrétně. Děti jsou neposlušny i když vědomě jednájí proti vůli rodičů, jež jest jim známa. Takovou vůli a jmenovitě vůli otcovu tvoří konkrétní domácí řád v domácí společnosti, jejíž členové cítí a vědí, jak se v ní dle vůle rodičů, po případě otcovy mají chovati. Proto porušení domácího řádu tvoří speciální případ neposlušnosti dítěte.

Třetím předpokladem potrestání dětí jest jejich »nemravnost«. Tento pojem přechází však v pojem neposlušnosti.

Hlavním případem pro trestání dětí jest odepření poslušnosti, které předpokládá kolektivní vůli rodičů, takže právo trestati — jakožto opačná stránka poslušnosti — jest kolektivním vztahem mezi rodiči a dětmi.

C) Stanovení bydliště. — Mají-li rodiče své děti vychovávat i a je vésti, musí tyto býti v dosahu jejich moci a jejich vůle. Z výchovy a vedení dětí vyplývá právo rodičů na určení jejich bydliště. Jde proto v našem případě o kolektivní vztah, jelikož dítě může míti toliko jedno bydliště. Stanovití je může pouze jednotná vůle rodičů, ať již na základě jejich dohody nebo na základě převládající vůle manželovy dle §. 92. Po rozvodu může dítě toliko s jedním z rodičů sdíleti bydliště, a sice s tím, jemuž bylo předáno na výchovu a k péči.

Jiných kolektivních vztahů není.

D) Časové omezení kolektivních vztahů. — Jednotlivé vztahy rodičů k dětem nejsou stále stejné. Mění se dle stáří dětí. Proto je třeba pro každý jednotlivý vztah vyšetřiti stáří, pro něž vztah ten platí. Jinými slovy: zodpověděti otázku, do jakého věku jest dítě »dítětem« ve smyslu dotyčného vztahu. Jelikož přidělení dětí dle §. 142. má za účel uskutečnění kolektivních vztahů, jde o zjištění věkové hranice pro tyto vztahy, čili o zjištění, do kterého stáří mohou děti vůbec býti dle §. 142. přiděleny. Jde tedy o zodpovězení otázky, kdy přestává výchova a péče, po případě právo rodičů na vedení dětí, a s ním

související poslušnost, resp. právo trestati. Právo stanoviti bydliště vyplývá z výchovy a péče a jest tedy těmito podmíněno.

O tom, kdy přestává výchova, není v zákoně žádného ustanovení. Končí proto fakticky tehdy, když jest dosaženo cíle výchovy, t. j. když se dítě stane »potřebným občanem« ve stavu, ke kterému bylo vychováváno. Nemůže však výchova trvati déle, než do plnoletosti dítěte.

Péče však, t. j. starost o tělesné potřeby dítěte může býti nutna i po dosažení plnoletosti (na př. u idiotů). Rodiče jsou k péči v takovém případě povinni a musí též nésti náklady na výživu. Takové děti jest nutno i po dosažení plnoletosti přidělit, ovšem když tyto svolí. Jsou přece svéprávné, mohouce požadovati toliko alimenty.

Vedení dětí končí dosažením plnoletosti.

Celkem tedy: děti mohou býti přiděleny dle §. 142. zpravidla do dosažení svéprávnosti; výjimečně i po jejím dosažení, potřebují-li péče. Do svéprávnosti řečeno úmyslně a contr. fyzické »zletilosti«. Svěprávným jest na př. dítě propuštěné z otcovské moci (§ 174.). Rovněž provdaná neplnoletá dcera nepodléhá ve směru osobním otcovské moci, na jejíž místo přichází manželská moc. Nemůže proto býti přidělena ve smyslu §u 142. (str. 83.).

IV. Individuelní vztahy.

a) K oběma rodičům.

1. Povinná »úcta« (Ehrfürcht, § 144.) k rodičům, t. j. k otci i matce. Jest jí uctivé chování, jež jest přiměřeno rozdílu stáří mezi rodiči a dětmi, podřízenosti a vděčnosti dětí (str. 84.). Vztah tento jest od osoby k osobě, tedy individuelní.

2. Vzájemné alimentační povinnosti (§ 141. a 143.) a související s nimi nárok dětí na zaopatření (Versorgung, § 166. a maiori ad minus, § 792.), na věno (§ 1220.) a na výbavu (§ 1231.).

3. Právo na vzájemný osobní styk (§ 142., arg. a maiori ad minus).

4. Majetkoprávní a dědickoprávní vztahy (§ 231., 674., 730. a násl.) a poplatkové úlevy, související s nimi, a j.

5. Svolení k provdání nesvéprávné dcery. Uzavře-li dcera sňatek proti oprávněnému odporu rodičů, jsou tito zbaveni povinností, aby jí dali věno. Tato povinnost jest individuelní, v prvé řadě povinností otcovou, a subsidiárně matčinou. Proto i zmíněné svolení jest individuelní. Svolí-li toliko otec ke sňatku, nemá matka ani subsidiárně povinnosti dáti věno; dala-li však svolení matka, odpadá dotační povinnost otcova a matka je k ní povinna primárně. (Str. 85.)

6. Trestně-právní vztahy. Tak zejména §§ 96., 131., 132., 153., 189., 216., 414. až 416., 463., 525. tr. z. a §§ 152., 206. a 465. tr. ř.

7. Právo na přidělení dětí v případě rozvodu.

8. Právo stížnosti ve smyslu §. 178. Právo to jest přípustno nejen proti otci, nýbrž i proti matce. (Str. 86, prakticky důležité v případě rozvodu.)

9. Právo dáti návrh dle §. 26. cis. nař. z 28./6. 1916, č. 207. ř. z. (Zbavení svéprávnosti.)

B) Vztahy k jednomu z rodičů.

Výhradně vztahy k matce za života otcova jsou jen ojedinělé. Sem spadá ustanovení, že nedojde-li ve smíšených manželstvích k dohodě manželů, že dcery mají býti vychovávány v náboženství matčině. (Zákon z 25./5. 1868, č. 49. ř. z.)

Jde tedy hlavně o vztahy k otci. Sem patří:

1. děti nabudou jména otcova, jeho erbu a všech ostatních (vyjma zcela osobních) práv jeho rodiny a jeho stavu (§ 146.). Dále sdílejí s ním:
2. státní občanství (§ 18.),
3. domovské právo (zák. z 3./12. 1868, č. 105. ř. z., resp. z 5./12. 1896, č. 222. ř. z.), a pokud jsou pod otcovskou mocí,
4. soudní příslušnost (§ 71. a 73. jur. nor.).
5. Není-li ve smíšeném manželství dohody rodičů, přísluší synové k náboženství otcovu (zákon z 25./5. 1868, č. 49. ř. z.).
6. Výlučná práva a povinnosti otce z otcovské moci (§ 147. až 152.) a funkce otcovy, jež jsou možny jen, předpokládáme-li tuto moc, jako: právo na svolení ke sňatku (§ 49., 153.), právo jmenovati testamentárně poručníka, svolení otce k adopci dětí.

V. Osud kolektivních a individuálních vztahů mezi rodiči a dětmi po rozvodu.

A) Osud kolektivních vztahů. Tyto předpokládají jednotnou kolektivní vůli rodičů. Jelikož tato rozvodem přestává, změní se kolektivní vztahy v individuální, a to až se rodiče o úpravě těchto vztahů dohodnou či ne, ve vztahy buď k otci nebo k matce. (Str. 93.) Komu z rodičů děti jsou přiděleny, ten vykonává všechna kolektivní práva i povinnosti (str. 94.). Vykonává toliko, kdežto jinak subjektem práv i povinností těch jest též druhý manžel. Kdyby přidělení jednomu z rodičů přestalo, na př. jeho smrtí, nabudou právo druhého manžela i jeho povinnosti zase platnosti v celém svém rozsahu. (Str. 95.)

B) Osud individuálních vztahů. Tyto trvají po rozvodu dále. Nemohou býti změněny ani dohodou rodičů, ani soudním rozhodnutím. Toliko o rozsahu osobního styku mezi nepřidělenými dětmi a jejich otcem, resp. matkou, mohou se manželé dohodnouti, nebo může styk ten upravit soud, žádá-li toho zájem dětí. (Str. 97.)

C) O osudu otcovské moci zvláště. — Pokud k ní patří výlučná práva (povinnosti) otcovy a jeho individuální vztahy, tvoří vše to obsah otcovské moci i po rozvodu. Ostatní její obsah však zanikne. Tvořily je kolektivní vztahy rodičů k dětem a patřily proto otci, že matka, jakožto manželka, byla mu podřízena. Tato podřízenost však rozvodem přestává, a proto zanikne jí též část otcovské moci, pokud jí tvořily ony kolektivní vztahy. Výlučným subjektem dřívějších kolektivních vztahů stane se ten, komu jsou děti přiděleny. (Str. 99.)

VI. Celková konstrukce právních vztahů mezi rozvedenými rodiči a jejich dětmi. — Dle zákona mohou býti děti přiděleny na výchovu a péči toliko jednomu z rodičů. Odchylna od této zásady jest možna jenom dohodou stran.

A) Přidělení dětí otci. — Tomuto a výhradně jenom jemu případnou přidělením veškerá práva i povinnosti, jež měli rodiče kolektivně, tedy výchova a péče, vedení dětí, nárok na jejich poslušnost, právo trestati a právo stanoviti bydliště. Matky jakoby nebylo. Avšak její individuální vztahy k dětem trvají i po přidělení otci. Toliko její právo na styk s dětmi může býti dle §. 142. upraveno, resp. omezeno.

Kromě uvedených vztahů zůstanou otci vůči přiděleným dětem v platnosti všechny individuální jeho vztahy, ať jsou v rozsahu otcovské moci nebo jsou mimo ni.

Matka má ovšem vždy právo žádati, aby děti byly otci odejmuty a přiděleny jí, když toho zájem dětí nutně vyžaduje.

B) Přidělení dětí matce. — Tato nabude všech práv i povinností, jež byly dříve kolektivními. Při jejich výkonu jest omezena toliko individuálními vztahy otce k dětem. Tyto totiž zůstanou přidělením dětí nezměněny, ať spadají do pojmu otcovské moci či ne. Jen v osobním styku s dětmi může být otec dle §u 142. omezen.

Z individuálních práv otcových, jež zůstanou nezměněna, jest důležitým právo na volbu povolání dítěte. Právo to jest částí otcovské moci a trvá i po přidělení dětí druhému manželu.

Otec má ovšem nárok, aby mu byly vydány nepřidělené děti, když je to nezbytné v jejich zájmu. — —

Patrně, že publikace Englišova a Weyrova má cenu nejen teoretickou, ale i velmi praktickou. Po stránce methodické jest přímo vzorem moderní právnícké monografie. Neuvádí jen stále mínění druhých a nepolemizuje ustavičně s nimi, nýbrž toliko ze znění zákona a při tom z vnitřní podstaty věci řeší své thema. Neruší též stálým poukazováním na poznámky, jak je tomu u většiny našich vědeckých prací. Ve svém celkovém systému i v propracování jednotlivostí jest pronikavě logickou. Bývalo by však bylo vhodné, kdyby autoři byli úhrnně a soustavně uvedli celou literaturu, již použili. To pro lepší přehled upotřebených pramenů a pro seznání literatury, jež se thematem Englišovy a Weyrovy knihy zabývá.

F. Brychta.

Jan Kapras: **Český stát a centralisace zemí habsburských** (Český Čtenář, X. ročník), 1918, 64 str. Z obsahu: Česká koruna v době před-bělohorské, Česká koruna ve spojení s jinými státními celky, Centralismus a dualismus (do roku 1848), Centralisace věcí zahraničních, Centralisace vojska a vojenství, správy a soudnictví, financí, Sjedenená práva, Pragmatická sankce, Titul císaře rakouského, Snahy o český stát 1848 a ústavní centralisace, Fundamentálky.

Týž: **Opavské právní dějiny doby knížecí**. (Zvláštní otisk z Věstníku Matice Opavské, 1918, 45 str., s mapkou: Bývalé knížectví Opavské dle mapy J. W. Wielanda a M. Schubarta z r. 1736.)

Týž: **Staatsrechtliche Verhältnisse des Troppauer Landes in Mittelalter**. (Zvláštní otisk z »Zeitschrift für Geschichte und Kulturgeschichte Österreichisch-Schlesiens, XII. ročník, 1917, 74 str.) W.

Hlídka časopisů.

Česká revue. Kallab Jaroslav: **Národ, právo a stát** (513). — Šusta Josef: **Systém Lawův a dnešní svízele valutní** (525). — Traub H.: **Thunova »zatímní vláda« česká r. 1848** (543). — Kramář Karel: **Ruská krise. II. Šlechta.** (577). — Kříženecký Jaroslav: **Národní eugenika a její otázky** (591). — Atd. — Kronika.

Právník. Dr. Klier Čeněk: **Výhrada vlastnictví ke strojům dle novely k ob. rak. obč.** (217). — Dr. Tomsa Bohuš: **Svědecká výpověď dítěte. Její psychologie a průvodní hodnota** (249). — **Prakt. případy.** přehled rozhodnutí, literární zprávy, hovorna, denník.

Právnícké rozhledy. Dr. Peča Václ.: **Příslušnost pohledávek z pojistovacích smluv do pozůstalosti pojistníkoví** (105). — **Non ignotus:** **Krajští hejtnané a krajské vlády** (110). — Č. S.: **Odhady nemovitosti** (113). — Dr. V. H.: **Znalci ve věcech stavebních** (116). — Dr. Kapras Jan: **Velkostatky a fideikomisy v českém státě. IV.** (118). — Dr. Matoušek J.: **Poznámky k překládání soudců k zemskému soudu trestnímu na výpo-**